

EL LLENGUATGE

La fletxa i la sageta

Tal com s'esdevé en d'altres casos de mots concurrents, que tenen un mateix significat, algú se sent a vegades temptat a creure, i fins i tot a manifestar-ho explícitament, que l'existència, en català, del mot *sageta* fa del seu sinònim *fletxa* un mot de bondat dubtosa, com si fos una forma deguda a la influència o la pressió del castellà. És un d'aquells casos en què la idea es formulà dient que *sageta* és un mot més «català» que *fletxa*. Però aquesta idea no té cap fonament. En tot cas, ho seria exactament en la mateixa mesura que «saeta» és un mot més «castellà» que «flecha». Efectivament, *sageta* és la forma més antiga —si es vol, la forma clàssica—, tan antiga com la mateixa llengua, perquè és un mot hereditari, procedent del llatí. En canvi, *fletxa* representa una certa «innovació». És, segons els diccionaris etimològics, un mot obtingut de les llengües germàniques a través del francès (tant el mot del català com el corresponent del castellà, és clar). No apareix encara a la *Crònica* de Jaume I, segons podem veure al treball de J. Bruguera sobre el vocabulari militar de Jaume I, publicat al primer volum del recull d'estudis dedicat a Josep M. de Casacuberta, en el qual vocabulari apareixen únicament les formes *sageta* i *cairell* (*cayrel*), però el Diccionari Alcover-Moll en recull ja diverses citacions de textos medievals, entre ells la *Crònica* de Muntaner.

La llengua moderna, d'una manera franca i decidida, s'ha anat decantant per l'ús de *fletxa* i així *sageta* ja ens apareix avui com un mot propi de la llengua culta o literària, fins a tal punt que els diccionaris (el Fabra i la Gran Enciclopèdia) l'indiquen com un mot secundari, per a la definició del qual es limiten a remetre el lector a *fletxa*. Consideren, així, els dos mots perfectament sinònims. Com a designació de l'arma llancívola, la forma *sageta* és encara perfectament viable i, com hem dit, normal en la llengua culta. Com a terme arquitectònic (d'una catedral) i de la senyalització, es pot dir que s'usa exclusivament *fletxa*: «Seguiu la sageta» seria realment insòlit. Resta el terme de la geometria, «porció d'un radi compresa entre la corda i el punt mig d'un arc». Per a aquesta designació, els diccionaris, al costat de la forma llatinitzant *sagita*, al·lòtop (forma divergent) de *sageta*, d'acord amb la tradició del llenguatge escolar, ja indiquen clarament la forma *fletxa*.

Albert Jané